

De 90 000 möjligheternas arkeologi

Det var i februari 1997, min första arbetsdag och svinkallt i vattnet. Min torrdräkt läckte efter ett stort hål i handledstärningen. Jag höll ut, jobbade på och upplevde på halvannan meters djup något jag aldrig tidigare upplevt.

Jag befann mig i Bodensjön, södra Tyskland. Framför mig hade jag resterna av en strandnära pålbosättning – en så kallad Pfalbauten – från neolitisk tid, det vill säga omkring 4000 f. Kr. Här fanns mängder av nedslagna pålar, stora sjok av lerklina väggar, och rester efter golv. Här fanns kärl i trä och keramik, verktyg i ben, horn och trä, märkliga flätverk av vassliknande material. Allt var otroligt välbevarat. Här fanns allt.

Senare samma år och tillbaka i Sverige – som en del av utbildningen i medeltidsarkeologi gick jag igenom fornminnesregistret för Börringe socken i Skåne. En inventerares beskrev kortfattat och skeptiskt ett pålverk i Börringsjön. Det hade påträffats sommaren 1971, som var ovanligt torr. Ett strandnära område hade blivit torrlagt och ett 40-tal pålar hade frilagts. Det märkliga fyndet hade rapporterats in till Skånes hembygdsförbund och dåvarande landsantikvarien Evald Gustavsson gjorde en besiktning. Pålarna var omkring 30 centimeter i diameter. De var arrangerade dels i rader, dels parvis, dels i klungor och dels mer oregelbundet. En ¹⁴C-datering gav äldre bronsålder.

Det var otroligt spännande. Var detta en pålbyggnad? Jag anade en arkeologisk sensation. Något liknande, med datering till bronsålder, var inte påträffat tidigare. Evald Gustavsson hade gjort en skiss över anläggningen, men

gav själv inga förslag till tolkning. Jag åkte dit, gick omkring i vadarstövlar och sonderade för att återfinna pålarna, men fick återvända utan resultat. 30 år hade gått och pålarna hade blivit översedimenterade. Jag lämnade platsen åt framtida arkeologi.

Detta nummer av *Marinarkeologisk tidskrift* fokuserar på den arkeologiska potentialen i det som finns i våra insjöar, vattendrag och våtmarker. I Sverige saknar vi i stor utsträckning traditioner och beredskap för en arkeologi i dessa miljöer. Med detta temanummer vill vi uppmärksamma möjligheterna. Ett stycke tyst arkeologihistoria får illustrera. I det provresultat Evald Gustavsson fick från Laboratoriet för radioaktiv datering i Stockholm bifogade David Damell på Riksantikvarieämbetet en kommentar på ett löst papper:

”Evald! Var tydligen inte stå [stenålder] utan äldre brå [bronsålder]! Inte mindre intressant för det. Pålkonstruktioner från denna tid är så vitt jag vet ej kända från Sverige tidigare. Hälsningar David D.”

Evald Gustavsson hade förebilder – kanske Alvastra och Käringsjön? Själv hade jag en sydtysk ”Pfalbauten”. Det är en förhoppning att med detta nummer av *Marinarkeologisk tidskrift* bidra med ytterligare förebilder.

Andréas Olsson är ordförande i Marinarkeologiska sällskapet och doktorand i arkeologi vid Göteborgs universitet